

Գործարարների շրջանում տնտեսական մրցակցության ընկալման սոցիոլոգիական հետազոտություն

ՀԱՍԱՌՈՏԱԳԻՐ

Գործարարների շրջանում տնտեսական մրցակցության ընկալման սոցիոլոգիական հետազոտության նպատակն է պարզել ներկայումս ՀՀ-ում տնտեսական մրցակցության վիճակի վերաբերյալ բիզնես սեկտորի ներկայացուցիչների կարծիքը և առկա խնդիրները, այդ թվում՝ կոռուպցիոն ռիսկերը: Հետազոտությունն անդրադարձել է տնտեսվարող սուբյեկտների ընկալումներին՝ կապված ՀՀ-ում մրցակցային իրավիճակի, տնտեսական մրցակցության խախտումների, տնտեսական մրցակցության վրա բացասաբար ազդող օրենսդրական կարգավորումների և բացերի, բիզնեսների գործունեությանը պետական անհարկի միջամտության, պետական գնումների համակարգում մրցակցայնության ապահովման, [ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի \(ՏՄՊՀ\)](#) գործունեության և այլ հարցերի հետ:

Հետազոտությունն իրականացվել է [«ԱՄ Փարթնորոգ Զոնասայթինգ Զամփնի»](#) ՍՊԸ-ի կողմից Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի նախաձեռնությամբ՝ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության կողմից ֆինանսավորվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում:

Հետազոտությունն իրականացվել է 2019թ. օգոստոս-նոյեմբեր ամիսներին ՀՀ-ի տնտեսության 27 տարբեր բնագավառներ ներկայացնող 400 բիզնեսների ղեկավարների և այլ պատասխանատու պաշտոնյաների հետ դեմ առ դեմ հարցազրույցներ անցկացնելու միջոցով: Բացի այդ, խորին հարցազրույցներ են անցկացվել հետազոտության համար ընտրված տնտեսության բնագավառների ձեռնարկությունների միավորումների, բիզնեսների և սպառողների շահերի պաշտպանությամբ զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների շրջանում:

Ստորև, ամփոփ կարգով ներկայացված են հետազոտության հիմնական արդյունքները.

Հետազոտության արդյունքները	%
1. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք չգիտեն, թե իրենց ապրանքի կամ ծառայությունների ՀՀ շուկայում որ մասն են զբաղեցնում	52%
2. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք չգիտեն, թե իրենց ապրանքի կամ ծառայությունների Հայաստանի շուկայում քանի կազմակերպություն է գործում	31%
3. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք շուկայի մասնակիցների միջև մրցակցության ընդհանուր վիճակը գնահատում են «բարձր» կամ «կատաղի»	79%
4. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք մրցակցային միջավայրը տնտեսական գործունեություն ծավալելու տեսանկյունից համարում են բարենպաստ	59%

Չետագոտության արդյունքները	%
5. Տնտեսական մրցակցության վրա դրականորեն կամ բացասաբար ազդող կառույցները, այդ թվում՝ <ul style="list-style-type: none"> ▶ Դրականորեն ազդող առաջին 3 կառույցները <ul style="list-style-type: none"> 1) Հարկային ծառայություն 2) ՀՀ Կառավարություն 3) Մաքսային ծառայություն ▶ Բացասաբար ազդող առաջին 3 կառույցները <ul style="list-style-type: none"> 1) Հարկային ծառայություն 2) Շուկայի մասնակիցներ (մրցակիցներ) 3) Մաքսային ծառայություն..... 	42% 20% 16% 35% 10% 10%
6. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ պետական մարմինները միջամտել և/կամ միջամտում են իրենց գործունեությանը	26%
7. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ առցանց առևտրի առկայությունն իրենց մրցակցային հնարավորությունների վրա ունի բացասական ազդեցություն	14%
8. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք երբևէ առնչվել են տնտեսական մրցակցության խախտումների հետ, այդ թվում՝ հետևյալ խախտումների հետ. <ul style="list-style-type: none"> ▶ Հակամրցակցային համաձայնություններ ▶ Գերիշխող դիրքի չարաշահում ▶ Չհայտարարագրված համակենտրոնացում ▶ Տնտեսվարող սուբյեկտի կամ նրա գործունեության վերաբերյալ շփոթության առաջացում ▶ Տնտեսվարող սուբյեկտի կամ նրա գործունեության վարկաբեկում ▶ Հասարակության մոլորեցում ▶ Տնտեսվարող սուբյեկտի համբավի (վարկարժեքի) վնասում ▶ Չբացահայտված տղեկատվության ձեռքբերում, օգտագործում, բացահայտում ▶ Պետական օժանդակություն, որը հանգեցնում է տնտեսական մրցակցության խախտման 	66% 16% 25% 1% 18% 15% 21% 11% 12% 14%
9. Տնտեսական մրցակցության խախտումների դեպքերի դիմամիկան 2018թ. ապրիլից առաջ և հետո <ul style="list-style-type: none"> ▶ մատնանշված խախտումները եղել են 2018թ.-ի ապրիլից առաջ, իսկ դրանից հետո վերացել են ▶ մատնանշված խախտումները եղել են ինչպես 2018թ.-ի ապրիլից առաջ, այնպես էլ հետո ▶ մատնանշված խախտումները 2018թ.-ի ապրիլից առաջ չեն եղել, իսկ դրանից հետո՝ ի հայտ են եկել 	26% 63% 11%
10. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք քայլեր են ձեռնարկել տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրենց խախտված իրավունքների վերականգնման համար	32%
11. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք կարողացել են տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրենց խախտված իրավունքները պաշտպանել	49%
12. Բիզնեսների կողմից տնտեսական մրցակցության բնագավառում իրենց խախտված իրավունքների պաշտպանության հիմնական 3 ձևերը, այդ թվում՝ <ul style="list-style-type: none"> ▶ երկկողմ բանակցություններ են վարել մրցակիցների հետ ▶ դիմել են դատարան ▶ դիմել են ՏՄՊՊՀ 	28% 17% 16%
13. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք երբևէ առնչվել են ՏՄՊՊՀ-ի հետ	16%
14. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք բավարարված են ՏՄՊՊՀ-ի հետ առնչություններից	46%

Հետազոտության արդյունքները	%
15. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ ՏՄՊՂՀ-ն տնտեսական մրցակցության պաշտպանության ոլորտում իրականացնում է արդյունավետ գործունեություն	22%
16. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք ունեն պետական գնումներին մասնակցության փորձ	51%
17. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք պետական գնումների մրցույթներում իրենց պարտության պատճառները համարում են անհիմն և անարդար	53%
18. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համաձայն չլինելով պետական գնումների մրցույթների արդյունքներ հետ՝ միևնույն է՝ չեն բողոքարկել	72%
19. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք կարծում են, որ պետական գնումների մրցույթներում հաշվի են առնում միայն գինը, իսկ որակը՝ ոչ	39%
20. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ պետական գնումների համակարգում առկա է կոռուպցիա և հովանավորչություն՝ <ul style="list-style-type: none"> ▶ Նախկինում (2018թ. ապրիլից առաջ)..... 61% ▶ Ներկայում (2018թ. ապրիլից հետո)..... 21% 	
21. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ պետական գնումների գործընթացը թափանցիկ է, իսկ գնումների մասին տեղեկատվությունը՝ բոլորին հասանելի՝ <ul style="list-style-type: none"> ▶ Նախկինում (2018թ. ապրիլից առաջ)..... 39% ▶ Ներկայում (2018թ. ապրիլից հետո)..... 61% 	
22. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք պետական գնումների և մրցույթների մասին տեղեկատվության հիմնական աղբյուր են կշռել ARMEPS համակարգը	39%
23. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ առկա են հարկային և մաքսային վարչարարության հետ կապված խնդիրներ, որոնք բացասաբար են ազդում տնտեսական մրցակցության վրա	33%
24. Բիզնեսների մասնաբաժինը, որոնք համարում են, որ առկա են օրենսդրական բացեր և կարգավորումներ, որոնք բացասաբար են ազդում տնտեսական մրցակցության վրա	66%

Հետազոտության հիմնական արդյունքների հաշվառմամբ մշակվել են Կառավարությանն ուղղված մի քանի առաջարկություններ, որոնք ընդհանուր առմամբ միտված են՝

- ▶ բարձրացնելու տնտեսական մրցակցության ոլորտի վերաբերյալ գործարարների տեղեկացվածության մակարդակը,
- ▶ բարելավելու պետական կառավարման համակարգի տարբեր օղակների գործունեության արդյունավետությունը, այդ թվում՝ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության ոլորտը կարգավորող օրենսդրության լիարժեք ու հավասար կիրառման, ըստ անհրաժեշտության՝ ՏՄՊՂՀ-ի լիազորությունների ընդլայնման, պետական վարչարարության բարելավման և առանձին համակարգերում կոռուպցիայի և հովանավորչության երևույթների բացահայտման ու վերացման միջոցով:

Սույն ուսումնասիրությունը հնարավոր է դարձել Ամերիկայի ժողովրդի աջակցությամբ՝ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության միջոցով: Ուսումնասիրության բովանդակության համար պատասխանատու են «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը և «ԱՄ Փարթնըրզ Քոնսալթինգ Զամինի» ՍՊ ընկերությունը, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի ԱՄՆ ՄԶԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները: